

ПОЛІТИЧНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ДИСКУРС В УКРАЇНСЬКОМУ СЕГМЕНТІ «ТІКТОК» ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

С. О. Назаренко, Н. О. Стеблина

Анотація. У статті наведено практичний порівняльний аналіз даних українського сегменту популярної соціальної мережі «ТікТок» до та після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року. Застосовуючи методи кількісного та якісного контент-аналізу, автор досліджує вплив соціальної мережі та її найвпливовіших контентмейкерів на формування патріотичного дискурсу під час війни в Україні. Дослідження показало, що покоління «зумерів» як найактивніших користувачів платформи TikTok в Україні активно бере участь у комунікаціях та використовує маркери патріотизму у своїх відео. Найпопулярніші з них проявляються через вербальні маркери, наприклад, перехід на українську мову. Автор робить висновок, що український сегмент TikTok майже повністю стає незалежним від російського, а відео про українську історію та повномасштабну війну стають більш популярними, що сприяє збільшенню рівня політичної свідомості української молоді.

Ключові слова: TikTok, зумери, комунікація, патріотизм, повномасштабна війна в Україні.

Соціальна відеомережа TikTok як комунікаційна платформа розрахована на створення та поширення відеофайлів та онлайн-трансляцій і має насамперед розважальний характер. Водночас від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року ця мережа перетворилася на важливий інформаційно-комунікаційний майданчик із формування політичного дискурсу та обміну суспільно-важливою інформацією. У статті представлені результати моніторингу контенту найпопулярніших українських користувачів мережі TikTok під час повномасштабної війни та виокремлені вербальні і невербальні маркери патріотизму, їх динаміка у порівнянні з довоєнним періодом.

Згідно із дослідженням *plusone social impact*, на початок 2022 р. соціальна мережа TikTok є найпопулярнішою серед українців віком від 18 до 24 років [3]. За Х. Коломбі [4], це так зване покоління «зумерів», що є доволі відкритим та гнучким у різних питаннях, зокрема гендеру. За висновками І. Шинкаренко [1], в комунікації в соціальних мережах «зумери» бачать для себе безмежні можливості для розвитку та заробітку. Водночас тренди, які поширюються там, не завжди позитивно впливають на психологічне здоров'я. Отже, безумовно, зовнішні події, зокрема повномасштабна війна, істотно впливають на емоційний психологічний стан тіктокерів.

Згідно з академічним глумачним словником української мови, термін «патріотизм» відображає любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги [2]. На підставі аналізу О. Щепки, яка розглядала мовні маркери патріотизму в контексті українських поетичних творів ХХІ ст. [4, с. 2], автор структурував їх у визначений семантичний ряд (див табл. 1).

Таблиця 1

Мовні маркери патріотизму

Маркери патріотизму	Приклад вживання
Майдан, небесна сотня	Страшенна біль. Бій за життя... Небесна сотня. (Л. Левицька).
Збройний конфлікт на Донбасі	Потім Донецьк, Луганськ, загарбання ще й Криму... Страшні бої. Прориви. Довгі рейди... І море крові, смерті, зла... (Л. Левицька).
Кіборг, доброволець, солдат	Доброволець, патріот, солдат, Наш Герой і гордість України! (Наталія Мазур).
Позначення прямого ворога або загрози для рідної землі	І всі ті клятві москалі, Що пруть з поміж ям на загин. Не встануть вони поміж нами, Враз сезнуть й залишаться дим (Іса Штільман).
Слава Україні!	З Днем незалежності! І слава Україні! (С. Мельничук).

Джерело: складено автором на основі [5]

За О. Щепкою, патріотизм – це ментальне утворення, зміни в якому залежать від змін у свідомості суспільства [4, с. 3]. Зі свого боку, свідомість українців зазнала значних змін із по-

чатком повномасштабної російсько-української війни, що знаходить своє відображення і у мовних маркерах, що вживаються користувачами у мережі TikTok. За допомогою хештегів в українському сегменті цієї платформи автор визначив такі маркери патріотизму, відображені у табл. 2.

Таблиця 2

Мовні маркери патріотизму в TikTok

Маркери, пов'язані з повномасштабною війною	Нецензурні маркери	Маркери, пов'язані з історією України
Зеленський, ЗСУ, ЗСУ найкращі, війна 2022, Слава Україні! Героям Слава! Залужний	путін х****, російській воєнний корабль іді на ***	Бандера, УПА, Петлора, УНР, Хмельницький, Сагайдачний, Русь Україна

Джерело: складено автором

Порівнюючи контент ТОП-10 найбільш популярних блогерів в українському сегменті TikTok станом на вересень 2021 р. та рік потому, автор викоремлює декілька важливих трендів, що свідчать про зростання кількості патріотичних маркерів у цій соціальній мережі саме після початку повномасштабної війни (див табл. 3).

Таблиця 3

Мова контенту тітокерів

Номер	Тітокер	Кількість підписників	У вересні 2021 р. контент російською?	У вересні 2022 р. контент українською?
1	Яна Дога	11,4 млн	так	ні
2	Ліана Сулейманова	8,9 млн	так	ні
3	Дмитро Євтушенко	7,6 млн	так	ні
4	Паша та Христина (Kuzina.tv)	7,3 млн	так	ні
5	Іван Рудський	4,5 млн	так	так
6	Максим Ткачов	4,2 млн	так	так
7	Олег Машуковський	4,1 млн	так	так
8	Надія Дорофєєва	3,1 млн	так	так
9	Анна Трінчер	2,7 млн	так	так
10	Олександр Волошин	2,3 млн	так	так

Джерело: складено автором

По-перше, всі взяті для аналізу тітокери станом на вересень 2021 р. зазвичай використовували у своїх відео російську мову. Виняток становить тітокерка Ліана Сулейманова, яка на той час була учасницею російського «Dream Team House». У двох відео вона розмовляла українською, але варто зазначити, що ці два відео були, імовірно, гумористичного характеру, ніж показували любов тітокери до української мови. Станом на вересень 2022 р. 6 із 10 тітокерів почали робити контент українською, а саме: Іван Рудський, Максим Ткачов, Олег Машуковський, Надія Дорофєєва, Анна Трінчер, Олександр Волошин. Показовим прикладом є Максим Ткачов із м. Буча Київської обл., який не лише почав розмовляти українською, а й переклав усі свої минулорічні тітки на державну мову та знову їх опублікував.

По-друге, найпопулярніші українські тітокери активно просувають та використовують вербальні маркери патріотизму у своїх відео. Найпопулярнішими з них є маркери, пов'язані з повномасштабною війною, наприклад: «Слава Україні! Героям Слава!», «Зеленський». Нецензурні маркери також мають значну популярність. Зокрема, Олег Машуковський використав нецензурний маркер «путін ху***» п'ятнадцять разів за вересень 2022 р. Найменш популярними є очікувано маркери, пов'язані з історією України, оскільки платформа розрахована на розваги. Водночас маркери, пов'язані з історією України, були використані загалом тітокерами 17 разів за вересень 2022 р., а найпопулярнішим із них став «Бандера» (див. табл. 4).

Використання маркерів патріотизму тітокерами

Номер	Ім'я	Кількість використання маркерів, пов'язаних із повномасштабною війною	Кількість використання нецензурних маркерів, пов'язаних із повномасштабною війною	Кількість використання маркерів, пов'язаних з історією України
1	Яна Дога	4	0	0
2	Ліана Сулейманова	0	0	0
3	Дмитро Євтушенко	2	0	0
4	Паша та Христина (Kuzina.tv)	6	0	0
5	Іван Рудський	5	2	3
6	Максим Ткачов	5	3	4
7	Олег Машуковський	19	15	10
8	Надія Дорофєєва	6	0	0
9	Анна Трінчер	9	0	0
10	Олександр Волошин	7	4	0

Джерело: складено автором

Отже, покоління «зумерів» як найактивніші користувачі платформи TikTok в Україні бере активну участь у комунікаціях, не оминаючи тему повномасштабної війни. Молоді користувачі активно використовують маркери патріотизму під своїми відео, а найпопулярніші з них проявляють і вербальні маркери, наприклад, перехід на рідну мову у своїх відео. Оскільки патріотизм є суспільним явищем, найпопулярніші тітокери стимулюють і інших користувачів до переходу на державну мову. До того ж український сегмент TikTok майже повністю стає незалежним від російського і в ньому стають більш популярними відео про українську історію та повномасштабну війну, що супроводжуються патріотичними хештегами. Патріотичний дискурс у цій мережі також активно формується за допомогою акаунтів бійців ЗСУ, які викладають відео з передової, волонтерів, які просувають збори через тіктоки, та через звичайних користувачів, які показують світу жахи, які творить російський агресор.

Abstract. The article presents a practical comparative analysis of the data from the Ukrainian segment of the popular social network TikTok before and after the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine in February 2022. Using the methods of quantitative and qualitative content analysis, the author examines the impact of the social network and its most influential content makers on the formation of patriotic discourse during the war in Ukraine. The study shows that Generation Z, the most active users of the TikTok platform in Ukraine, actively engage in communications and use markers of patriotism in their videos. The most popular of them is manifested through verbal markers, such as switching to the Ukrainian language. The author concludes that the Ukrainian segment of TikTok is becoming almost entirely independent of the Russian one, and videos about Ukrainian history and the full-scale war are becoming more popular, contributing to the increase in political awareness of Ukrainian youth.

Keywords: TikTok, Generation Z, communication, patriotism, the full-scale war in Ukraine.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Визнання, успіх, свобода – це те, чого прагне сучасна українська молодь», – психотерапевтка. *Вголос*. 03.02.2022. URL: https://vgolos.ua/news/viznannya-uspih-svoboda---ce-te-chogo-pragne-suchasna-ukrayinska-molod---psihoterapevtka_1414466.html
2. Патріотизм. *Академічний тлумачний словник (1970–1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/patriotyzm>
3. Дослідження Plusone social impact. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/PlusOneDA/photos/a.220246371410236/4294259794008853/?type=3>
4. Знайомство з поколінням Z. Поради Хлої Комбі із залучення молоді до соціальних змін. *Європейський простір*. URL: <https://euprostitir.org.ua/practices/137637>
5. Щепка О. А. Об'єктивація концепту «патріотизм» в українських поетичних творах початку XXI століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 70–73. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3355/3061>